

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Ἰπὸ

ΚΩΝΣΤ. ΞΕΝ. ΠΑΠΑΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

Εἰς τὴν σύγχρονον ἰδιωτικὴν οἰκονομικὴν ἐν Γερμανίᾳ ὑπάρχει διχογνωμία ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἐπιστήμης ταύτης. Ἐχουν σχηματισθῆ δύο κατευθύνσεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία διετήρησε τὴν ἀρχικὴν ὀνομασίαν *Privatwirtschaftslehre*=ἰδιωτικὴ οἰκονομική, ἡ δὲ ἄλλη ἥλλαξεν αὐτὴν πρὸ μιᾶς 15ετίας περίπου καὶ ὀνομάζεται τῶρα *Betriebswirtschaftslehre*=τεχνικοοικονομική¹.

Πρὶν ἢ ἀναπτύξωμεν τὰς ἰδέας τῶν δύο αὐτῶν κατευθύνσεων καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ διχασμοῦ, σκόπιμον εἶναι, πρὸς καλυτέραν κατανόησιν τοῦ θέματος, νὰ ἐπισκοπήσωμεν ἱστορικῶς ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομικῆς. Ἡ ἰδιωτικὴ οἰκονομικὴ εἶχεν ἐξελιχθῆ κατὰ τὴν γνώμην μας κατὰ τὸ ἔτος 1912 εἰς μίαν αὐτοτελῆ ἐπιστήμην. Μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτῆς τὰ προβλήματα τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομικῆς ἠρευνῶντο ὑπὸ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, ἡ ὁποία ὁμως δὲν ἠδύνατο νὰ διεισδύσῃ βαθέως εἰς τὴν σφαῖραν αὐτὴν ἀπαιτοῦσαν εἰδικὴν ἐμπειρικὴν ἔρευναν. Κατὰ τὸ ἔτος 1912 δύο κοινωνιολόγοι οἱ *Weyermann & Schönitz*, ἐδημοσίευσαν τὴν *Grundlegung und Systematik einer wissenschaftlichen Privatwirtschaftslehre*, ὅπου ἀνέπτυξαν τὸ πρόγραμμα τῆς ἐπι-

1. Ἐπειδὴ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν δὲν ὑπάρχουν εἰσέτι κατάλληλοι ὄροι, θὰ ἐρμηνεύσω τὴν λέξιν *Betrieb* μὲ ἐργαστάσιον, ἐννοῶν διὰ τῆς λέξεως ταύτης τὸ τεχνικὸν κέντρον κάθε ἐπιχειρήσεως, πρῶτιστως δὲ τὸ κέντρον ὑλικῆς παραγωγῆς.

Τεχνικοοικονομικὴν θὰ ὀνομάσω τὴν ἐπιστήμην, τὴν ἔχουσαν ὡς ἀντικείμενον τῶν ἐρευνῶν τῆς τὸ *Betrieb*, ἂν καὶ ἡ λέξις αὕτη περιέχει κάποιαν *contradictio in adjecto*, ἀναγκασμένον ὦν νὰ τὴν μεταχειρισθῶ ἑλλείψει εἰδικωτέρας.

Μὴ δυνάμενος ν' ἀναφέρω ἐνταῦθα τὴν πολυάριθμον βιβλιογραφίαν, περιορίζομαι εἰς τὰ ἐξῆς βασικὰ ἔργα :

- 1) Rieger, W., *Einführung in die Privatwirtschaftslehre*, 1928.
- 2) Schmalenbach, E., *Grundlagen dynamischer Bilanzlehre*, 1931.
- 3) Schmidt, F., *Die organische Tageswertbilanz*, 1929.
- 4) Nicklisch, H., *Die Betriebswirtschaft*, 1930.

στήμης καὶ ἐσχεδιαγράφησαν τὴν μορφήν, ἣν αὕτη ἔπρεπε νὰ λάβῃ. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἐφήρμοσαν μέχρι σήμερον ὅλοι σχεδὸν οἱ διανοούμενοι τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομικῆς.

Κατ' ἄλλους θεωρεῖται ὁ Schaer ὡς πατὴρ τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομικῆς, ὁ ὁποῖος περὶ τὸ τέλος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐξέδωκε τὴν Handelsbetriebslehre. Ὁ συγγραφεὺς ἀπαριθμεῖ ἐνταῦθα τὰς ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἐμφανιζομένας ἐργασίας, χωρὶς ὅμως νὰ διεισδύσῃ θεωρητικῶς καὶ ἐπιστημονικῶς εἰς τὴν ὕλην, στηριζόμενος δὲ ἐπὶ μιᾶς πολυετοῦς πείρας ὡς πρακτικός, ἔδιδε συμβουλὰς εἰς τοὺς νέους ἐμπόρους νὰ εἶναι τίμιοι καὶ ἐπιμελεῖς καὶ νὰ ἔχωσι πάντοτε ὡς παράδειγμα τὸν «βασιλικὸν ἔμπορον» den Königlichen Kaufmann.

Μέχρι τοῦ ἔτους 1920 περίπου ἡ ἰδιωτικὴ οἰκονομικὴ εἶχεν ἐξελιχθῆ ἀπὸ τῆς καθαρῶς πρακτικῆς διδασκαλίας τῶν τεχνικῶν ἐργασιῶν μιᾶς ἐπιχειρήσεως, ὅπως λχ. τῆς καταστιχογραφίας, τῆς ἐμπορικῆς ἀριθμητικῆς, τοῦ ἀρχειοφυλακίου, εἰς ἐπιστήμην ἔχουσαν ἐνιαίως ὡς ἀντικείμενον τὴν ἐπιχείρησιν ὡς ἰδιωτικὸν βιοποριστικὸν ὄργανισμὸν καὶ τὸν ἐπιχειρηματίαν ὡς τὸν διευθυντὴν του, ὅστις ἐπιδιώκει τὸ κέρδος δι' ἰδιωτικὸς σκοπούς.

Ἡ γερμανικὴ Inflation, πρὸ πάντων δὲ αἱ παρεκτροπαὶ τῆς κατὰ τὰ ἔτη 1922-1923 ἐπέφερον μίαν σημαντικὴν ἀλλαγὴν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐπιστήμης ταύτης.

Ἐνεκεν τῆς μεγάλης ἀσταθείας τοῦ νομίσματος οἱ ἐπιχειρηματῆαι εὕρισκοντο πρὸ ἀδιεξόδου μὴ δυνάμενοι νὰ κάμουν ἀκριβεῖς ὑπολογισμούς. Ἐνῶ ἐπετύγχανον πάντοτε ἀνωτέρας τιμὰς ἐκείνων πρὸς τὰς ὁποίας ἠγόραζον, εὕρισκοντο εἰς τὸ τέλος τῆς λογιστικῆς περιόδου πάντοτε πτωχότεροι ἀπὸ τὴν ἀρχήν. Ὁ ἰσολογισμὸς των παρουσίαζεν, ἔνεκα τῆς καθημερινῆς ὑποτιμῆσεως τοῦ μάρκου, περισεύματα, τὰ ὁποῖα ὅμως πραγματικῶς δὲν ὑπῆρχον. Τὸ σύνθημα τῆς ἐποχῆς ἦτο πλέον τὰ «Scheingewinne», τὰ ἀπατηλὰ κέρδη.

Οἱ μὲν ἰσχυρίζοντο, ὅτι ὁ ρυθμὸς τῆς ἐπιχειρήσεως εἶναι ἀγορὰ-πώλησις, οἱ δὲ πώλησις-ἐπαναγορά, ὅτι δηλ. ὁ λογαριασμὸς πρέπει νὰ γίνεταί ὡς ἑξῆς :

κατὰ τοὺς μὲν: ἀγορὰ 20 δρχ., πώλησις 30 δρχ. = κέρδος 10 δρχ.
κατὰ τοὺς δέ: πώλησις 50 » ἀγορὰ 70 » = ζημία 20 »

Ποῖος εἶχε δίκαιον ; Εἰς τὸν λογαριασμὸν τῆς ἐπιχειρήσεως εἶχεν εἰσέλθει μία ἀβεβαιότης, οἱ ἐπιχειρηματῆαι δὲν ἠδύναντο νὰ καθορίσωσιν ἐὰν εἶχον κερδίσει ἢ ζημιωθῆ καὶ ἐζήτουν ἐπικουρίαν ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας, ἡ ὁποία ἐθεώρησε τῶρα

τὴν στιγμὴν ταύτην ὡς τὴν καταλληλοτέραν διὰ ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεώς της ἀμφισβητουμένης ὑπὸ τῆς κοινωνικῆς οἰκονομικῆς.

Ἡ ἰδιωτικὴ οἰκονομικὴ ἔβλεπεν ὅτι διαρκούσης τῆς Inflation ἡ κατοχὴ χρήματος ἦτο πολὺ ἀμφίβολος πλοῦτος καὶ ὅτι μόνον τὰ ἐμπορεύματα ἢ τὰ ξένα νομίσματα ἦσαν ἀσφαλῆς περιουσία μὴ ὑποκειμένη εἰς τὰς διακυμάνσεις τοῦ νομίσματος, ἰσχυριζομένη ὅτι πχ. 100 δέματα βάμβακος ἔμενον πάντοτε 100 δέματα μιᾶς ὠρισμένης προελεύσεως, ἐνῶ 100 μάρκα ἔχανον ἐντὸς ὀλίγου $1/4$ ἢ καὶ περισσότερον τῆς ἀξίας των. Ἐνεκεν τούτου ἡ προσπάθεια ὄλων ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ κατοχὴ ἐμπορευμάτων, ἦτο δὲ μεγίστης σημασίας νὰ δυνηθῇ τις μὲ τὸ προϊόν τῆς πωλήσεως ἑνὸς ἐμπορεύματος ν' ἀγοράσῃ πάλιν ἐμπόρευμα τῆς αὐτῆς ποιότητος. Ἐνεκεν τῆς αἰτίας αὐτῆς ἔπρεπε περαιτέρω νὰ θεωρῆται ὡς ρυθμὸς τῆς ἐπιχειρήσεως ὄχι Χρῆμα—Ἐμπόρευμα—Χρῆμα, ἀλλὰ Ἐμπόρευμα—Χρῆμα—Ἐμπόρευμα.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν τὸ ἐμπόρευμα ἦτο τὸ μόνον σταθερὸν σημεῖον εἰς τὸ νομισματικὸν αὐτὸ χάος, εὐνόητον εἶναι ὅτι τὸ τεχνικὸν μέρος τῆς ἐπιχειρήσεως, τὸ μέρος ὑλικῆς παραγωγῆς, ἔπρεπε νὰ γίνῃ τὸ κέντρον τῆς προσοχῆς. Κατὰ τὴν κατεύθυνσιν αὐτὴν ἡ ἀξία παράγεται ἐν τῷ ἐργοστασίῳ, ἐπομένως ἡ πηγὴ αὐτῆ τῶν ἀξιῶν πρέπει νὰ ἐπιβλέπεται ἰδιαίτερος, πρέπει νὰ στραφῇ ὅλη ἡ προσοχὴ πρὸς τὴν παραγωγικὴν δυνάμιν του, εἰς τρόπον ὥστε αὐτὴ νὰ μὴ μειοῦται. Τὸ ἐργοστάσιον ἀφ' ἑτέρου ὄχι μόνον παρέχει εἰς τὸν ἰδιοκτῆτην τὰ μέσα ζωῆς, ἀλλὰ καὶ παράγει ἐμπορεύματα πρὸς ἐφοδιασμὸν τοῦ κράτους καὶ τοῦ συνόλου τῶν καταναλωτῶν. Ἐπρεπε ὅθεν νὰ ἐφαρμοσθῶσι ὅλα τὰ κατάλληλα μέσα πρὸς αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς. Ὅταν ἡ γερμανικὴ βιομηχανία μετὰ τὴν Inflation ἤρχισε ν' ἀναλαμβάνῃ ἀπὸ τὴν τελείαν της ἐξάντλησιν κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον καὶ νὰ διοργανοῦται τεχνικῶς, ἔλαβεν ὡς πρότυπον τῆς συστηματοποιήσεώς της τὴν Ἀμερικὴν. Ἡ ἀμερικανικὴ ὑλικὴ εὐημερία ἀπετέλει διὰ τὰ κράτη τῆς δυτικῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίως διὰ τὴν Γερμανίαν τὸ ἰδεῶδες, ὅλη δὲ ἡ ζωὴ ἐφαίνετο νὰ ἐπικρατῆται ἀπὸ ἀμερικανικὰς ἀρχάς.

Ἡ νέα κατεύθυνσις τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομικῆς ἐπωφελήθη τῆς ἐπιρροῆς ταύτης καὶ ἤρχισεν ἐρευνᾶσα τὰς ἀμερικανικὰς μεθόδους συστηματοποιήσεως καὶ ὀρθολογισμοῦ, τὸν Fordismus καὶ τὸν Taylorismus, συνιστῶσα τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μεθόδων αὐτῶν ὡς τὸ καταλληλότερον μέσον αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς πρὸς ἱκανο-

ποίησιν τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ἡ ὁποία τόσα εἶχε στερηθῆ κατὰ τὸν μέγαν πόλεμον.

Τὸ ἐργοστάσιον δὲν εἶναι πλέον μία ἰδιωτικὴ πλουτοπαραγωγικὴ ἐγκατάστασις, τούλάχιστον δὲν ἐνδιαφέρει τὴν νέαν αὐτὴν κατεύθυνσιν τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομικῆς ὡς εἰς τοιοῦτος ὄργανισμός, ἀλλὰ μόνον ἐφ' ὅσον οὗτος ἐργάζεται πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας τοῦ κράτους. Ἡ κοινωνικὴ οἰκονομία ἔχει ἀνάγκην τῶν παραγωγικῶν αὐτῶν κέντρων διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ συνόλου τῶν καταναλωτῶν, ἕνεκα τούτου τὸ ἐργοστάσιον εἶναι ὄργανον τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας. Ἡ ἰδιωτικὴ οἰκονομικὴ, ἡ ὁποία αἰσθάνεται τώρα ἑαυτὴν ὡς ἐθνικὴν οἰκονομικὴν, ἐνδιαφέρεται ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης μόνον τότε διὰ τὰ ἐργοστάσια, ὅταν αὐτὰ ἐξυπηρετῶσι τὴν κοινωνίαν. Ὁ ἐπιχειρηματίας θεωρεῖται ὡς διευθυντὴς τοῦ ἐργοστασίου, ὡς *υπάλληλος, fonctionnaire*, τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας, ἡ ὁποία τῷ ἔχει ἐμπιστευθῆ τὴν διεύθυνσιν τῆς παραγωγῆς.

Αἱ στρεβλότητες τῆς Inflation καὶ τῆς πολεμικῆς ἐποχῆς, οἱ Schieber, οἱ νεόπλουτοι, οἱ ἐκμεταλλεῖται τῶν οἰκονομικῶς ἀσθενῶν πρέπει νὰ ἐκλείψουν. Μόνον τοιαῦται πράξεις τοῦ ἐπιχειρηματίου δύνανται ἀπὸ τοῦδε ν' ἀποτελέσουν τὸ ἀντικείμενον τῶν ἐρευνῶν τῆς νέας ἐπιστήμης, αἱ ὁποῖαι εἶναι ὠφελίμοι καὶ χρήσιμοι διὰ τὴν κοινωνικὴν οἰκονομίαν, μόνον τοιαῦτα κέρδη δύνανται νὰ ἐγκριθῶσιν ὑπ' αὐτῆς, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἐκ πράξεων ὠφελίμων καὶ χρησίμων διὰ τὴν κοινωνίαν.

Ἐνεκεν τῆς ἀντιλήψεως αὐτῆς ἠλλάξεν ἡ ἐπιστήμη τὸ πεδίον ἐρεύνης, θεωρεῖ τὸ ἐργοστάσιον ὡς τὴν πηγὴν τῶν ἀξιῶν καὶ ὄχι τὴν ἐπιχείρησιν, δὲν θέλει νὰ ὀνομάζηται πλέον ἰδιωτικὴ οἰκονομικὴ, ἀλλό, εἰς ἔνδειξιν τῆς νέας τῆς κατευθύνσεως, τεχνικοοικονομικὴ.

Πῶς εἶναι τώρα δυνατόν νὰ καθορισθῆ, ἐὰν τὸ ἐργοστάσιον ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ὑποχρέωσίν του, ἐὰν ἐκπληροῖ τὸ καθῆκον του, τουτέστιν ἐὰν ἐργάζεται συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς οἰκονομικῆς ἐνεργείας διὰ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς κοινωνίας; Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἐργοστασίου, τὸ κέρδος, ἀποτελεῖ ἓνα τοιοῦτον κριτήριον. Ὅταν τὸ ἐργοστάσιον εἶναι εἰς θέσιν νὰ διατηρήσῃ τὴν ὄντοτητα καὶ τὴν παραγωγικότητά του καὶ νὰ ἐπιτύχῃ ἓνα πλεόνασμα, ἀποδεικνύει δι' αὐτοῦ κατὰ τὴν τεχνικοοικονομικὴν ὅτι ἐργάζεται διὰ τὴν κοινωνικὴν οἰκονομίαν, ὅτι αὕτη τὸ ἀναγνωρίζει ὡς ἀναγκαῖον καὶ ὅτι ἀποδέχεται ὅ,τι παράγει. Ἐργοστάσια τούναντίον μὲ ζῆμίαν πρέπει ν' ἀναζητήσωσι τὴν αἰτίαν τῆς ἀποτυχίας ἐν ἑαυτοῖς, τὰ ἐργοστάσια αὐτὰ δὲν ἐργάζονται οἰκονομικῶς, οἱ διευθυνταὶ τῶν εἶναι ἀνίκανοι

πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς των καὶ πρέπει ν' ἀφανισθῶσι διὰ νὰ μὴ διαχειρίζονται ἀσκόπως τὸ κοινωνικὸν κεφάλαιον.

Τὸ κεντρικὸν πρόβλημα τῆς τεχνικοοικονομικῆς εἶναι ὅθεν ὁ ἀκριβῆς καθορισμὸς τοῦ κέρδους. Τὸ πρόβλημα τοῦτc εἶναι τόσον εὐρὺ καὶ πολυμερές, ὥστε πρὸς καλυτέραν ἐξήγησιν αὐτοῦ νὰ καθίσταται ἀναγκαία μία ἰδιαιτέρα μελέτη. Τόσον ἡ πολιτικὴ ὅσον καὶ ἡ ἰδιωτικὴ οἰκονομικὴ ἠσχολήθησαν διὰ μακρῶν μὲ τὸ πρόβλημα αὐτό. Ἐντὸς τῆς τεχνικοοικονομικῆς ὑπάρχουν 4 ἢ 5 διάφοροι ἀντιλήψεις ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος, τὰς ὁποίας ὁμως δυστυχῶς δὲν δυνάμεθα ν' ἀναπτύξωμεν ἐπαρκῶς, ἕνεκεν τοῦ περιορισμένου χώρου, ὅστις ἐτέθη εἰς τὴν διάθεσίν μας. Θὰ προσπαθήσωμεν ὡς ἐκ τούτου νὰ παραστήσωμεν ἐν ὀλίγοις τὰ κοινὰ σημεῖα τῶν ἀντιλήψεων αὐτῶν, χωρὶς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τεχνικὰς λεπτομερείας καὶ χωρὶς νὰ ἐξετάσωμεν λογιστικὰ ζητήματα.

Ὅταν τὸ κέρδος ἔχη τόσην μεγάλην σημασίαν ὡς κριτήριον τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας διὰ τὸ δικαίωμα τῆς ὑπάρξεως ἑνὸς ἐργοστασίου, εἶναι ἀνάγκη νὰ καταβληθῇ μεγίστη ἐπιμέλεια εἰς τὸν ἀκριβῆ καθορισμὸν αὐτοῦ. Τὸ κυριώτερον πρόβλημα, τὸ ὁποῖον ἐγείρεται κατὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ κέρδους, εἶναι τὸ ζήτημα τῆς ὑποτιμῆσεως τοῦ νομίσματος. Ὅταν αἱ τιμαὶ ὑφoῦνται ἕνεκα τῆς ὑποτιμῆσεως τοῦ νομίσματος, πρέπει κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῆς τεχνικοοικονομικῆς νὰ ὑπολογισθῶσιν αἱ πραγματικαὶ τιμαὶ διὰ τῶν τιμαρίθμων. Ὅταν πχ. ἓνα ἐμπόρευμα ἠγοράσθη πρὸς 100 δραχμάς καὶ ἐπωλήθη ἐν καιρῷ νομισματικῆς ἀσταθείας πρὸς 200 δρχ. πρέπει νὰ ὑπολογισθῇ ποῖον ποσὸν ἐκ τῶν πλεοναζουσῶν 100 δρχ. ὀφείλεται εἰς τὴν ὑποτίμησιν τοῦ νομίσματος καὶ ποῖον εἶναι πραγματικὸν κέρδος. Ἄνευ τιμαρίθμων θὰ ἔθεωρεῖτο ὡς κέρδος ὀλόκληρος ἡ διαφορὰ μεταξύ 100 καὶ 200 δηλ. 100 δρχ., μετὰ τιμαρίθμων ἴσως μόνον 20 δρχ.

Μία ἄλλη δυσκολία διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ κέρδους εἶναι τὸ τῆς ἀποτιμῆσεως τῶν διαφόρων περιουσιακῶν στοιχείων, ἧτις ἔγκειται εἰς τὴν τιμὴν, πρὸς τὴν ὁποῖαν πρέπει νὰ ὑπολογισθῶσι τὰ ἐμπορεύματα, κτίρια, μηχαναὶ κλπ. ἑνὸς ἐργοστασίου, κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ ἰσολογισμοῦ. Ἡ ἀποτίμησις δύναται νὰ γίνῃ ἢ πρὸς τὴν ἀγοραστικὴν τιμὴν τοῦ ἐμπορεύματος ἢ πρὸς τὴν τιμὴν τῆς ἡμέρας τοῦ κλεισίματος τοῦ ἰσολογισμοῦ. Μία ἐπιχείρησις ἠγόρασεν 100 δέματα βάμβακος πρὸς 50 δρχ., τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ ἰσολογισμοῦ κοστίζουν εἰς τὸ χρηματιστήριον 70 δρχ. Ποῖαν ἐκ τῶν δύο αὐτῶν τιμῶν δεόν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, 50 ἢ 70; Ἐννοεῖται ὅτι παραβλέπομεν εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἐνδεχομένην τινὰ ὑποτίμησιν τοῦ νομίσματος. Ἀποτιμῶντες τὸ ἐμπόρευμα πρὸς 70

δρχ. θά ἐδεικνύομεν εἰς τὸν ἰσολογισμόν μας κέρδος 20 δρχ., τὸ ὁποῖον δὲν ἐπραγματοποιήθη.

Οἱ μὲν ἰσχυρίζονται ὅτι μόνον ὅταν τὸ κέρδος πραγματοποιηῆται, δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς θετικόν, ἐφ' ὅσον ὅμως τὸ ἐμπόρευμα μένη ἀπώλητον, δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὸ ποσὸν τῶν 50 δρχ., τὸ ὁποῖον ἐπληρώσαμεν. Κάθε κέρδος τὸ ὁποῖον θά ἐδεικνύομεν εἰς τὸν ἰσολογισμόν θά ἦτο φαντασιῶδες, θά ἦτο θεωρία ὅτι θά τὸ ἐπιτύχωμεν.

Ἄλλοι ὅμως εἶναι τῆς γνώμης, ὅτι ἐφ' ὅσον ἐπιδιώκεται ὁ ἀκριβῆς καθορισμὸς τῆς παραγωγικότητος τοῦ ἐργοστασίου κατὰ τὴν στιγμήν τοῦ ἰσολογισμοῦ, διὰ νὰ ληφθῶσι σχετικὰ μέτρα, ἐὰν τυχόν ἡ παραγωγικότης δὲν εἶναι ἀρκετή, πρέπει νὰ καθορισθῆ ἡ πραγματικὴ περιουσία τῆς σήμερον, πρέπει νὰ ὑποτεθῆ ὅτι τὸ τέλος τοῦ ἔτους κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ ἰσολογισμοῦ πωλεῖται ὅλη ἡ ἐπιχείρησις, χωρὶς φυσικὰ νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν τιμαὶ διαλύσεως, ὁπότε τὰ 100 δέματα βάμβακος πρέπει ν' ἀποτιμηθῶσι πρὸς 70 δραχ.

Τὴν πρώτην ἀντίληψιν ἔχει ἡ σχολὴ τῆς Κολωνίας καὶ τοῦ Βερολίνου μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Schmalenbach καὶ Nicklisch, τὴν δὲ δευτέραν ἡ σχολὴ τῆς Φραγκφούρτης μὲ τὸν Schmidt.

Ἐπὶ πλέον τὸ ζήτημα τῶν τόκων τοῦ ἰδίου κεφαλαίου μιᾶς ἐπιχειρήσεως παρουσιάζει δυσκολίας διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ κέρδους. Τὸ πρόβλημα τίθεται ὡς ἑξῆς : πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς κέρδος μιᾶς ἐπιχειρήσεως ὅλον τὸ ἐπιπλέον τῶν ἐσόδων ἀπέναντι τῶν ἐξόδων, ἢ πρέπει νὰ ἀφαιρεθῆ ἐκ τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ ὁ τόκος τοῦ ἰδίου κεφαλαίου ἀνεξαρτήτως ἐὰν οὗτος πληρώνεται ἢ ὄχι ; Ἡ σχολὴ τοῦ Βερολίνου ἀπαιτεῖ τὴν μείωσιν τοῦ κέρδους κατὰ τὸ ποσὸν τῶν τόκων εἰς κάθε περίπτωσιν, ἐνῶ ἡ τῆς Φραγκφούρτης ἀποφεύγει προσεκτικῶς νὰ θίξῃ τὸ ζήτημα τοῦτο.

Μία περαιτέρω δυσκολία παρουσιαζομένη κατὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ κέρδους, τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς κριτήριον τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἐργοστασίου, εἶναι ὁ ἀναλογισμὸς τοῦ μισθοῦ τοῦ ἐπιχειρηματίου. Ὁ Cassel καὶ ὁ Nicklisch εἶναι τῆς γνώμης, ὅτι πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς δαπάνη τῆς ἐπιχειρήσεως διὰ τὸν μισθὸν τοῦ ἐπιχειρηματίου τὸ ποσὸν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον οὗτος θά ἐλάμβανεν, ἐὰν ἦτο ὑπάλληλος εἰς μίαν ἄλλην ἐπιχείρησιν. Μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ ὑπολείπεται τὸ πραγματικὸν κέρδος.

Εἰς τὸν ὑπολογισμόν τοῦ κέρδους ἐξαίρεσιν ἀποτελεῖ ὁ Nicklisch, ὁ ὁποῖος θεωρεῖ τὸ ἐργοστάσιον ὡς μίαν κοινότητα ἐργασίας ἀπο-

τελουμένην ἀπὸ τὸν ἐπιχειρηματίαν, τοὺς ἐργάτας καὶ τοὺς ὑπαλλήλους καὶ ἐπιδιώκουσαν τὴν παραγωγὴν ἀγαθῶν διὰ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τῶν καταναλωτῶν.

Τὸ παραχθέν ἀγαθὸν φέρεται εἰς τὴν ἀγοράν, τὸ δὲ προϊόν τῆς πωλήσεως, ἀφαιρουμένων τῶν πραγματικῶν ἐξόδων διὰ ὑλικά, ἐργατικά καὶ τόκους ἰδίου κεφαλαίου, εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κοινοτικῆς ἐργασίας. Ἀπὸ τὸ προϊόν αὐτὸ πρέπει ν' ἀφαιρεθῆ ἐπὶ πλεόν ὁ μισθὸς τοῦ ἐπιχειρηματίου καὶ ὅ,τι ὑπολείπεται ἀνήκει κοινῶς εἰς ὅλα τὰ μέλη τῆς ἐργατικῆς κοινότητος. Διότι, λέγει, ὁ ἐργάτης καὶ ὁ ὑπάλληλος μὴ δυνάμενοι ν' ἀναμείνουν τὴν πώλησιν τοῦ ἐμπορεύματος διὰ νὰ ὑπολογισθῆ τὸ μέγεθος τῆς ὑπ' αὐτῶν παραχθείσης ἀξίας, λαμβάνουν ἐκ τῶν προτέρων ὡς εἶδος προκαταβολικῆς πληρωμῆς ἓνα μέρος τοῦ εἰσοδήματος τῆς ἐργασίας των. Ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπολογισθῶσι μετ' ἀκριβείας ἐκ τῶν προτέρων τὰ μερίδια τῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐργατῶν εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κοινῆς ἐργασίας, τότε δὲν θὰ ὑπῆρχεν οὐδὲν κέρδος εἰς τὸ τέλος τῆς λογιστικῆς περιόδου, ἐπειδὴ τὸ προϊόν τῆς πωλήσεως θὰ εἶχεν ἐκ τῶν προτέρων διανεμηθῆ. Ὁ Nieklisch περιορίζει ἐνταῦθα τὴν ἔννοιαν τοῦ κέρδους. Κέρδος κατ' αὐτὸν εἶναι αἱ εἰσπράξεις κατόπιν ἀφαιρέσεως τῶν γενικῶν ἐξόδων, τῶν ἡμερομισθίων, μισθῶν ὑπαλλήλων, μισθοῦ ἐπιχειρηματίου, τόκων καὶ ἀποθεματικῶν διὰ ζημίας.

Ὅταν λοιπὸν ὑπάρχη κέρδος, τότε ἀποδεικνύεται διὰ τούτου ὅτι τὰ προκαταβολικῶς πληρωθέντα μερίδια ὑπὸ μορφήν μισθοῦ ἦσαν μικρά, ὡς ἐξ ἄλλου δὲν θὰ ὑπῆρχεν οὐδὲν ἔλλειμμα, οὐδεμία ζημία, ἐὰν δὲν εἶχον πληρωθῆ ἀπ' ἀρχῆς μεγάλα μερίδια.

Τὸ εἰς τὸ τέλος τῆς λογιστικῆς περιόδου καθορισθὲν κέρδος λοιπὸν ἀνήκει εἰς τὴν ἐργατικὴν κοινότητα καὶ πρέπει νὰ διανεμηθῆ μεταξύ ὅλων τῶν μελῶν αὐτῆς.

Μεταξὺ ἄλλων ἐχρησίμευσαν καὶ αἱ ἀντιλήψεις αὐταὶ τῆς τεχνικοοικονομικῆς ὡς ἐπιχείρημα εἰς τὴν κίνησιν τῆς ἰδρύσεως τῶν ἐργατικῶν μετοχῶν, εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῶν νόμων περὶ Betriebsräte, τῶν ἐργατικῶν αὐτῶν συμβουλίων δηλ., τὰ ὁποῖα ἐκ κοινοῦ μετὰ τοῦ ἐπιχειρηματίου ἐκανόνιζον τὰ ἐργατικά ζητήματα ἐντὸς ἐργοστασίου, καθώριζον τὰς ὥρας καὶ συνθήκας τῆς ἐργασίας, τὸν διορισμὸν καὶ τὴν παῦσιν τῶν ἐργατῶν κλπ.

Τὴν θεωρίαν τῆς τεχνικοοικονομικῆς δυνάμεθα ν' ἀνακεφαλαιώσωμεν ὡς ἑξῆς :

Τὸ ἐργοστάσιον, τὸ τεχνικὸν κέντρον τῆς ἐπιχειρήσεως, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ σπουδαιότερον μέρος αὐτῆς, εἶναι ὄργανον τῆς κοινωνι-

κῆς οἰκονομίας. Σκοπὸς τοῦ τεχνικοῦ κέντρου εἶναι ἡ ὑλικὴ παραγωγή πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς κοινωρίας. Τὸ κέρδος εἶναι τὸ μέτρον πρὸς καθορισμὸν τῆς ἀποστολῆς τοῦ τεχνικοῦ κέντρου, τοῦ ἐργοστασίου, ὡς ἐκ τούτου ἀνάγκη τοῦ ἀκριβοῦς ὑπολογισμοῦ αὐτοῦ.

Οἱ συντηρητικοὶ καὶ φιλοσοφικοὶ διανοούμενοι τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομικῆς, ἡ σχολὴ τῆς Nürnberg καὶ Tübingen μὲ τὸν Rieger, τελευταίως δὲ καὶ ἡ σχολὴ τῆς St. Gallen, διατρέχοντες κατ'ἀρχὰς κίνδυνον νὰ παρασυρθῶσιν ὑπὸ τοῦ νεωτερίζοντος ρεύματος, ἐπέμενον εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν τῶν ἀντίληψιν καὶ ἤρχισαν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἀνακαταλαμβάνωσι τὸ ἔδαφος, ἐκ τοῦ ὁποίου ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι τὴν ἐποχὴν τοῦ γερμανικοῦ ἀμερικανισμοῦ, ὅστις τώρα ἀρχίζει ν'ἀμφισβητῆται ὡς μέσον τῆς εὐτυχίας τοῦ ἀνθρώπου.

Χωρὶς καὶ ἐνταῦθα νὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερείας, θὰ προσπαθήσωμεν ν' ἀναφέρωμεν συντόμως τὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὁποῖα ἡ ἰδιωτικὴ οἰκονομικὴ φέρει ἐναντίον τῆς ἀντιλήψεως τῆς τεχνικοοικονομικῆς. Ἡ τεχνικοοικονομικὴ θεωρεῖ τὸν ἐπιχειρηματίαν ὡς ὑπάλληλον, τὸν δὲ μισθὸν του ὡς ἀνερχόμενον εἰς τὸ ποσὸν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον οὗτος θὰ ἐλάμβανεν, ἐὰν πραγματικῶς ἦτο διωρισμένος ὡς ὑπάλληλος. Μία τοιαύτη προϋπόθεσις εἶναι τελείως ἀβάσιμος παραγνωρίζουσα τὴν ὑφισταμένην διαφορὰν μεταξὺ ὑπαλλήλου καὶ ἐπιχειρηματίου.

Ὁ ἐπιχειρηματίας εἶναι ἀνεξάρτητος εἰς τὰς πράξεις του, εἰς τὴν διάθεσιν τῶν κεφαλαίων του, ὀρίζει τὸν τρόπον καὶ τὸ εἶδος τῆς παραγωγῆς. Ἐνῶ ὁ ὑπάλληλος ἀποτελεῖ μίαν ἐκτελεστικὴν δύναμιν, διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἄμεσον διεύθυνσιν τοῦ ἐπιχειρηματίου. Ὁ μισθὸς τοῦ ὑπαλλήλου καθορίζεται ἐκ τῶν προτέρων εἴτε διὰ κολλεκτιβιστικῶν συμφωνιῶν εἴτε δι' ἀπ' εὐθείας συμφωνίας μετὰ τοῦ ἐπιχειρηματίου, ἐνῶ ὁ μισθὸς τοῦ τελευταίου τούτου ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς κατευθύνσεως, τὴν ὁποίαν θὰ δώσῃ εἰς τοὺς συντελεστὰς τῆς παραγωγῆς, εἶναι τελείως ἀβέβαιος καθοριζόμενος εἰς τὸ πέρασ τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἐκτὸς αὐτοῦ ὁ καθορισμὸς τοῦ μισθοῦ τοῦ ἐπιχειρηματίου ὡς ὑπαλλήλου θὰ ἦτο δυνατὸς μόνον εἰς ὀλίγας περιπτώσεις. Ποῖον μισθὸν θὰ ἔπρεπε νὰ παραχωρήσωμεν εἰς τὸν Ford ὡς ὑπάλληλον μιᾶς ἐταιρίας αὐτοκινήτων;

Ἐπίσης εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν τόκων τοῦ ἰδίου κεφαλαίου ὑφίστανται διαφοραί.

Ἡ τεχνικοοικονομικὴ, ὡς ἐλέχθη, θεωρεῖ ὡς κέρδος μόνον τὸ ποσόν, τὸ ὁποῖον ἀπομένει κατόπιν ἀφαιρέσεως ἐνὸς κατὰ μέσον

ὄρον τόκου ἰδίου κεφαλαίου. Ὁ καθορισμὸς τοῦ τόκου ὅμως, τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ κέρδους, προξενεῖ μεγάλας δυσκολίας, καθότι ὑπάρχουν εἰς τὴν ἀγορὰν διάφοροι τόκοι: ὁ τραπεζιτικός, ὁ τόκος ταμιευτηρίου, πρώτης ζητήσεως, προεξοφλήσεως, ὁμολογιῶν καὶ ἄλλοι. Ἐκτὸς αὐτοῦ, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ὑπάρξῃ εἰς κατὰ μέσον ὄρον τόκος, πρέπει νὰ ὑπάρχωσιν ἐπιχειρήσεις μὲ κέρδος 4 % πχ. καὶ ἄλλαι μὲ τοιοῦτον 6%, διὰ νὰ σχηματισθῇ εἰς μέσος ὄρος ἀπὸ 5%. Ὄταν ὅμως παραδεχθῶμεν ἐξ ἀρχῆς ἓνα ὠρισμένον τόκον, πρέπει αἱ ἐπιχειρήσεις νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ κερδίζωσι πάντοτε τὸν τόκον αὐτὸν καὶ μόνον τότε θὰ ἠδύναντο νὰ ὁμιλήσωσι περὶ κέρδους, ὅταν τὸν ὑπερέβαινον. Μία ἐπιχείρησις μὲ κέρδος 3% τοῦ κεφαλαίου της, ἐὰν παραδεχθῶμεν 5% ὡς μέσον ὄρον, ὄχι μόνον δὲν θὰ εἶχεν οὐδὲν κέρδος κατὰ τὴν τεχνικοοικονομικὴν, ἀλλὰ τὸναντίον μίαν ζημίαν ἀπὸ 2%. Ἐπομένως θὰ ἔπρεπε νὰ κατηγορηθῇ ὡς μὴ ἐργαζομένη οἰκονομικῶς καὶ θὰ ἔπρεπε περαιτέρω νὰ τῇ συσταθῇ νὰ καταθέσῃ τὸ κεφάλαιόν της εἰς τὴν τράπεζαν ἀντὶ νὰ τὸ ἐκμεταλλεύεται εἰς τὴν ἐπιχείρησιν. Πολλαὶ ἐπιχειρήσεις θὰ τὸ ἐπεθύμουν, διότι θὰ ἦσαν εὐτυχεῖς, ἐὰν εἰς τὴν σημερινὴν περίστασιν ἠδύναντο νὰ κερδίσωσιν ἓνα 5%, τὸ κεφάλαιον ὅμως τῶν ἐπιχειρήσεων δὲν εἶναι τόσο εὐκίνητον, ὥστε εἰς περιστάσεις κρίσεως νὰ δύναται νὰ κατατεθῇ εἰς τὴν τράπεζαν, ἐκτὸς τοῦ ὅτι αἱ τράπεζαι θ' ἀνθίσταντο ἐναντίον μιᾶς τοιαύτης συρροῆς κεφαλαίων πρὸς τοκισμὸν.

Ἀλλὰ ἡ ἰδιωτικὴ οἰκονομικὴ ἀποτελεσματικῶς ἐπιτίθεται κυρίως ἐπὶ τοῦ σημείου, ἐξ οὗ ἀφορμᾶται ἡ τεχνικοοικονομικὴ. Βλέπει εἰς τὴν πραγματικότητα τῆς καθημερινῆς ζωῆς ὅτι δὲν θεωρεῖ κάθε ἐπιχειρηματίας ἑαυτὸν εὐρισκόμενον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας, ὅτι δὲν εἶναι ὅλαι αἱ πράξεις ἑνὸς ἐπιχειρηματίου ὠφέλιμοι καὶ σπουδαῖαι διὰ τὴν κοινωνίαν. Δὲν γνωρίζει ὄργανισμὸν τινα διορίζοντα τοὺς ἐπιχειρηματίας ὡς ὑπαλλήλους του. Καὶ περαιτέρω εἶναι τελείως ἄγνωστον τόσο εἰς τὸν ἐπιχειρηματίαν, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομικὴν ποῖαι πράξεις εἶναι ὠφέλιμοι καὶ σπουδαῖαι διὰ τὴν κοινωνίαν. Τίς δύναται νὰ κρίνῃ ἀντικειμενικῶς ἐπ' αὐτοῦ; Εἶναι ὠφέλιμος ἡ βιομηχανία οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν; ἐὰν ναί, εἶναι ἐξ ἴσου ἢ περισσότερον ὠφέλιμος ἑνὸς ἐκδοτικοῦ οἴκου εὐαγγελίων, ἑνὸς ἐργοστασίου ἀμαξῶν διὰ τὰ παιδιά, ἑνὸς καζίνου κλπ.; Ποῦ δύναται τις ν' ἀναζητήσῃ τὸ κριτήριον δι' ἓν τοιοῦτον συμπέρασμα; Ἡ τεχνικοοικονομικὴ ἔθεσε τοὺς ἐπιχειρηματίας πρὸ διλήματος. Θὰ ἔπρεπε νὰ

ἐκδῶση ἓνα κατάλογον τῶν πράξεων, ἃς αὕτη θεωρεῖ ὠφελίμους καὶ σπουδαίας διὰ τὴν κοινωνίαν.

Ἡ τεχνικοοικονομικὴ δὲν ἄφησεν ἀναπόκριτον τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο. Ἀποδέχεται, ὅτι οἱ ἐπιχειρηματῆται δὲν ἔχουν συναίσθησιν τῆς ἀποστολῆς των, ὅτι κυριαρχεῖ συχνὰ ἡ ἀδιάκριτος κερδοσκοπία καὶ διὰ τοῦτο συνιστᾷ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἐπιχειρηματιῶν διὰ τοῦ σχολείου καὶ τοῦ τύπου, διὰ νὰ ἐξεγερθῇ τὸ κοινωνικὸν των αἶσθημα. Δὲν ἀρκεῖ ὅμως τοῦτο· καὶ οἱ καταναλωταὶ πρέπει νὰ ἐκπαιδευθῶσι πρὸς μεγαλυτέραν εὐαισθησίαν, διότι καὶ ἡ οἰκονομικῶς λογικωτέρα τροφή, ἡ ὠφελιμωτέρα ἐνδυμασία ἢ ὑγιεινὴ κατοικία δὲν δύνανται νὰ ἱκανοποιήσουν τὸν καταναλωτὴν, ἐφ' ὅσον οὗτος δὲν εἶναι προπαρασκευασμένος.

Τὴν ἀπάντησιν ταύτην θεωρεῖ ἡ ἰδιωτικὴ οἰκονομικὴ ὡς τελικὴν ἦτταν τῆς τεχνικοοικονομικῆς. Ἐκκινεῖ ἐκ τῆς ἀντιλήψεως ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἔχει ὡς μόνον σκοπὸν τὴν ἔρευναν τοῦ ὄντος, τὴν διερεῦνησιν τῆς αἰτίας καὶ τοῦ σκοποῦ μιᾶς πράξεως, καὶ ὅτι πρέπει νὰ παραχωρῇ εἰς τὸν πολιτικὸν τὴν ἐξαγωγὴν συμπερασμάτων ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐρευνῶν. Ἡ τεχνικοοικονομικὴ δίδει ὅμως συνταγὰς διὰ τὸ δέον, παραγνωρίζουσα τὴν οἰκονομικὴν πραγματικότητα. Μεταφέρεται εἰς τὴν σφαῖραν τῆς ὑποκειμενικότητος, ἐκφέρει γνώμην, στηριζομένην εἰς τὴν μεταφυσικὴν, ὅπου εἶναι ἀδύνατος μία ἀντικειμενικὴ συνεννόησις καὶ ἐπιστημονικὴ συζήτησις. Ἐνεκεν τούτου ἡ ἰδιωτικὴ οἰκονομικὴ εἶναι ἀναγκασμένη ν' ἀρνηθῇ ν' ἀκολουθήσῃ τὴν τεχνικοοικονομικὴν. Ἐρευνᾷ τὸ ὄν καὶ ἀποφεύγει νὰ ἐπικρίνῃ ἢ κατακρίνῃ ἓνα οἰκονομικὸν φαινόμενον, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ὑπεστήριζε τὴν μίαν ἢ ἄλλην πολιτικὴν ιδέαν. Τίθεται, ὅπως κάθε ἐπιστήμη, ὑπεράνω τῶν ἀτομικῶν συμφερόντων, διότι ἄλλως ἡ ἀντικειμενικὴ ἔρευνα τοῦ ὄντος θὰ ἦτο ἀδύνατος. Ἡ τελεολογικὴ ἀντίληψις τῆς οἰκονομικῆς στερεῖται ἐπιστημονικοῦ χαρακτῆρος.

Ἐκκινουῦσα ἐκ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ἡ ἰδιωτικὴ οἰκονομικὴ εὕρισκε ὅτι ἡ ἐπιχείρησις εἶναι μία ἰδιωτικὴ διοργάνωσις τοῦ ἐπιχειρηματίου μὲ σκοπὸν τὸ κέρδος καὶ ὅτι τὸ ἐργοστάσιον εἶναι μόνον ἓνα τεχνικὸν μέρος τῆς ὅλης ἐπιχειρήσεως καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπίσης μέσον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ κέρδους. Οὔτε δύναται νὰ λυπηθῇ ὅτι ὑπάρχουν παρεκτροπαὶ εἰς τὴν οἰκονομίαν, ἀλλὰ οὔτε καὶ δύναται νὰ παραδεχθῇ ὅτι ὑπάρχουν παράσιτοι καὶ τσαρλατάνοι τῆς οἰκονομίας. Τῆς λείπει πᾶν κριτήριον δι' ἓνα τοιοῦτον συμπέρασμα· μίαν τοιαύτην γνώμην θὰ ἠδύνατο τότε μόνον νὰ ἐκφέρει, ὅταν ἔκαμνε προπαγάνδαν δι' ἓνα ὠρισμένον οἰκονομικὸν

σύστημα, διὰ μίαν σοσιαλιστικήν, μίαν ρυθμιζομένην οικονομίαν κλπ. Ὡς ἐκ τούτου δὲν δύναται περαιτέρω νὰ παραδεχθῆ ὅτι ὁ ἐπιχειρηματίας ἐκμεταλλεύεται καὶ ἀπατᾷ τοὺς καταναλωτάς. Συμφώνως τῶν συμπερασμάτων τῶν ἐρευνῶν τῆς ἡ ὑλικὴ παραγωγή εἶναι ἓνα τεχνικὸν πρόβλημα: αἱ ἀξίαι δὲν παράγονται εἰς τὰ ἐργοστάσια, ἀλλὰ εἰς τὴν ἀγοράν· ἡ ἀξία ἐνὸς ἀγαθοῦ ἢ μιᾶς ὑπηρεσίας εἶναι ἀποτέλεσμα κοινῆς ἐκτιμῆσεως μεταξὺ προσφέροντος καὶ ζητοῦντος. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ χωρίσῃ τις τὰ οἰκονομικὰ ἄτομα εἰς δύο στρατόπεδα, εἰς παραγωγούς καὶ καταναλωτάς, διότι ἕκαστος καταναλωτῆς εἶναι συγχρόνως καὶ παραγωγὸς διὰ κάτι.

Πᾶν ἐνεργὸν ἄτομον ὠθεῖται ἀπὸ ἐγωιστικὰς αἰτίας, οὕτω δὲ καὶ ὁ ἐπιχειρηματίας, ὅστις ἔχει ὡς σκοπὸν τὸ κέρδος, τὸ χρῆμα διὰ τὴν ἀτομικὴν του οἰκονομίαν, διότι μόνον διὰ τοῦ χρήματος, ὡς διαμέσου, δύναται νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς πολλαπλᾶς του ἀνάγκας. Ὁ σκοπὸς τῆς ἐπιχειρήσεώς του δὲν εἶναι τὸ ἐμπόρευμα, ἡ παραγωγή, ἀλλὰ τὸ χρῆμα. Τὸ ἐμπόρευμα εἶναι μόνον μέσον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ του. Ἐνεκα τούτου ὁ ρυθμὸς τῆς ἐπιχειρήσεως εἶναι : Χρῆμα—Ἐμπόρευμα—Χρῆμα.

Ἡ τεχνικοοικονομικὴ προέβαλε ζήτημα πηγῆς τοῦ κέρδους. Προσεπάθησε νὰ καταλογίσῃ τὸ κέρδος εἰς τοὺς συντελεστάς αὐτοῦ, ἢ τις ἀντίληψις, ὡς γνωστόν, ὑπερησπίζετο πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ κλασικοῦ Jean Baptiste Say καὶ ἡ ὁποία ἐγκατελείφθη ὑπὸ τῆς νεωτέρας οἰκονομικῆς.

Ἡ ἀπόπειρα αὕτη τοῦ καταλογισμοῦ τοῦ κέρδους ὑπῆρξε πρὸ δέκα περίπου ἐτῶν ἡ αἰτία μακρᾶς συζητήσεως ὑπὸ τῆς τεχνικοοικονομικῆς ἐπὶ τοῦ δικαίου μισθοῦ. Ἡ οἰκονομικὴ ἐξετάζουσα τὸ ζήτημα τοῦτο κινεῖται μόνον εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν σφαῖραν, ἀποφεύγουσα νὰ ἐξετάσῃ τὸ ἐνδεχόμενον δίκαιον μιᾶς τοιαύτης ἀπαιτήσεως ἀπὸ ἠθικῆς, ἐθνικοπολιτικῆς ἢ μεταφυσικῆς ἀπόψεως.

Ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ἡ ὕπαρξις κέρδους ἀποδεικνύει ὅτι τὰ προκαταβολικῶς πληρωθέντα μερίδια τῶν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων ἦσαν μικρὰ καὶ ὅτι τὸ ὑπολειπόμενον κέρδος πρέπει νὰ διαιεμηθῆ μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς παραγωγικῆς κοινότητος, ὅπως ἡ τεχνικοοικονομικὴ ὀνομάζει τὸ ἐργοστάσιον, δὲν ἦτο δυνατὸν ν'ἀποδειχθῆ. Πρόκειται μόνον περὶ μιᾶς ἀπαιτήσεως τῆς τεχνικοοικονομικῆς, ἡ ὀρθότης τῆς ὁποίας ὅμως εἶναι ἀμφίβολος. Εἶναι δὲ ἄξιον προσοχῆς ὅτι ἡ κατεύθυνσις αὕτη τῆς τεχνικοοικονομικῆς δὲν ἀναφέρει τίποτε περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς συνεισφορᾶς ἐκ μέρους τῶν ἐρ-

γατῶν πρὸς κάλυψιν ἐνδεχομένου ἐλλείμματος, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν, συμφώνως πρὸς τὴν ἀντίληψιν τῆς τεχνικοοικονομικῆς, τὰ προπληρωθέντα μερίδια τῶν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων εἶναι μεγάλα. Διότι εἶναι δυνατὸν ὁ προπληρωθεὶς μισθὸς νὰ ὑπερβαίῃ τὴν ἀξίαν τῆς ἐργασίας. Εἰς περίπτωσιν ζημίας καθίσταται μόνον ὁ ἐπιχειρηματίας ὑπαίτιος, ἐνῶ εἶναι δυνατὸν καὶ ἡ μεγαλύτερα ἰκανότης τοῦ ἐπιχειρηματίου νὰ ἐκμηδενισθῇ ὑπὸ ἀνικάνων ἐργατῶν. Ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη θεωρεῖ τὸν μισθὸν ὡς τὴν τιμὴν τῆς ἐργασίας, σχηματιζομένην ἐπὶ τῇ βάσει τῆς προσφορᾶς καὶ ζητήσεως ἢ κολεκτιβιστικῶν συμφωνιῶν.

Διὰ τὸν δίκαιον μισθὸν δὲν ὑπάρχει οὐδὲν ἀντικειμενικὸν κριτήριον. Ἡ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη δύναται ν' ἀναγνωρίσῃ μόνον ἐπισημονικὰς ἀπόψεις διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ μισθοῦ καὶ εἶναι ἀναγκασμένη ν' ἀποδεχθῇ κάθε μισθὸν ὡς δίκαιον, ὅταν οὗτος σχηματίζεται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς οἰκονομικῆς πραγματικότητος.

Ἐπίσης ἡ τεχνικοοικονομικὴ δὲν μᾶς ἔδωσεν ὀριστικὰ τινα στοιχεῖα περὶ τοῦ τρόπου διανομῆς τοῦ κέρδους. Ὁ Nicklisch λέγει μόνον ὅτι κατὰ τὴν τελικὴν διανομὴν τοῦ κέρδους ἡ δάφνη ἀνήκει εἰς τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν, ὅτι ὅμως καὶ ἡ χειρωνακτικὴ ἐργασία ἔχει τι τὸ δημιουργόν. Εἰς τὴν σημερινὴν οἰκονομίαν ὅμως ἡ δάφνη δὲν ἀντιπροσωπεύει οἰκονομικὴν ἀξίαν διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ μισθοῦ.

Διὰ τὰς ἀνωτέρω αἰτίας ἡ ἰδιωτικὴ οἰκονομικὴ εἶναι ἀναγκασμένη ν' ἀπορρίψῃ πᾶσαν συζήτησιν περὶ δικαίου μισθοῦ καὶ διανομῆς κέρδους. Ἔχει τὴν ἀντίληψιν ὅτι τὸ κέρδος εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διαχειρίσεως (Disposition) τοῦ ἐπιχειρηματίου. Οὗτος ἀγοράζει ἢ ἐνοικιάζει ἐργασίαν καὶ κεφάλαιον, διὰ τὰ ὁποῖα πληρώνει μίαν τιμὴν καὶ τὰ διαθέτει ὅπως νομίζει ὅτι θὰ ἐπιτύχῃ τὸ μεγαλύτερον κέρδος. Ὄταν ἡ Disposition τοῦ εἶναι καλὴ, τότε δύναται τὸ χρῆμα νὰ γίνῃ χρῆμα, ὅπως ὅταν ἡ Disposition εἶναι μηδὲν καὶ ἡ μεγαλύτερα ἐργασία καὶ τὸ μεγαλύτερον κεφάλαιον δύναται νὰ γίνῃ μηδὲν.

Κων. Ξεν. Παπαχαράλμπους